

Les víctimes respectades

Superats els primers moments de desconcert davant els atemptats contra les Torres Bessones i el Pentàgon, el president George W. Bush i els seus assessors van considerar els fets un acte de guerra, i com una guerra va ser tractada la informació. La conseqüència immediata va ser que no va haver-hi imatges de les víctimes dels atemptats, més enllà de les dels desesperats que es van llançar per les finestres. Els mitjans nord-americans van argumentar que no van emetre les imatges per respecte a les persones atrapades en els gratacels. Contrasta que s'argumentin les raons ètiques quan no hi ha cap inconvenient a difondre les imatges dels morts de les guerres africanes i asiàtiques, dels cossos desfets per les bombes en altres indrets i dels rostres de patiment dels que es moren de gana a Somàlia. "La pornografia de la mort" que tant sedueix els mitjans, segons Geoffrey Gorer, va quedar arraconada en aquest cas, potser perquè les víctimes eren "nostres".

Una altra raó que explica la manca d'imatges va ser la impossibilitat d'obtenir-les, perquè els llocs del atemptats van ser tancats a la premsa. Com que érem davant d'una guerra, l'exhibició de les "nostres víctimes" solament podia ajudar a crear un estat d'opinió de feblesa. I no es tractava de comunicar que s'era feble, sinó que es tractava d'una acció a traïció, feta pels components d'un grup d'àrabs que odiaven el "way of life" americà i les seves llibertats, la prosperitat econòmica, el poder militar i el lideratge mundial.

El Vietnam va ser l'última guerra en la qual els periodistes van poder ficar-hi el nas, i les Torres Bessones –i posteriorment l'Afganistan– no serien una excepció a una regla que s'ha aplicat a les Maldives, Granada, Panamà, l'Iraq, Kosovo, per esmentar els últims conflictes amb intervenció occidental. Les guerres en les quals participa la potència mundial no s'emeten en directe encara que la CNN digui el contrari. La tecnologia hi és, però l'estricta control militar i la supe-

ditació dels grans mitjans al poder fan que no es pugui veure cap imatge de combats, ni de les víctimes. La premsa arri-

ba fins on el general de torn vol que arribi, i mai no serà a primera línia ni al lloc bombardejat per error el que de forma eufemística és presentat com a "dany col·lateral".

Els mitjans van destacar el patriotisme que es va desfermar davant "la infàmia". El valor dels bombers, la solidaritat envers les víctimes, la determinació dels polítics, sobretot de l'alcalde Rudolph Giuliani, la pretesa superació de les fractures socials i comu-

nitàries i el consens entre demòcrates i republicans sobre les decisions de Bush en el combat contra el terrorisme van ocupar hores d'emissió i pàgines i pàgines de diaris. Un consens, establert en la societat, que es va fer seva la premsa, poc crítica amb les detencions sense garanties de centenars de sospitosos, els retalls en les llibertats individuals i la campanya de l'Afganistan. El discurs, gairebé únic, no admetia contestacions, com va quedar de manifest amb els atacs contra els que es van atrevir a anar més enllà de l'anàlisi oficial: el lingüista Noam Chomsky, el sociòleg Edward Saïd i el periodista Robert Fisk, que es van preguntar per què els atemptats no s'havien produït a Roma, París o Londres o advertien dels perills d'estigmatitzar els àrabs.

A Europa, els mitjans van passar del suport del primer moment, en què es va escriure allò que "tots som americans", al distanciament d'ara, en què es qüestiona el suport incondicional de Bush al govern d'Ariel Sharon i es rebutja, amb les excepcions de sempre, un nou atac contra l'Iraq. Enmig, l'ofensiva contra els talibans, en què bona part dels mitjans van anar de guerra. I durant tot l'any, la premsa europea ha evitat que es culpabilitzés els àrabs, encara que han caigut alguns tabús, com la família reial saudita, criticada sense miraments mentre que abans de l'11 de setembre era intocable.

Antoni Castel

*Professor del Departament de Periodisme,
Universitat Autònoma de Barcelona*